

Arbetsförmedlingens verksamhet samt risk- och sårbarhetsanalyser

Ann Bergman, Birgitta Eriksson och Gunnar Gillberg

De tre första artiklarna som presenteras i detta nummer av *Arbetsmarknad & Arbetsliv* behandlar arbetsförmedlingens verksamhet. Den första handlar om arbetsförmedlingens utvärderingsproduktion. Nästa beskriver arbetsförmedlarnas upplevelser av hur arbetet har förändrats över tid. Den tredje belyser den aktivitetsrapport som arbets sökande lämnar in varje månad. Därefter kommer en artikel om de risk- och sårbarhetsanalyser som är centrala för samhällets krisberedskap. Numret avslutas med en recension av en avhandling som behandlar unga flyktingars etablering på arbetsmarknaden.

Artikeln "Arbetsförmedlingens utvärderingsproduktion år 2010 och år 2015: en jämförande studie" och är skriven av Davor Zovko, Mats Ekermo och Elinor Brunnberg. Syftet är att granska och jämföra innehållet i Arbetsförmedlingens utvärderingsproduktion år 2010 med produktionen år 2015 med hjälp av frågorna: Vilka förändringar har skett när det gäller utvärderingars regelbundenhet, användningstyper och förslag på förändring om man jämför dessa två år? I vilken utsträckning har brukarnas röster lett till förslag på förändring av verksamheten i utvärderingar från dessa två år? Det empiriska material som används är sammantaget 132 utvärderingsrapporter från åren 2010 och 2015, vilka analyseras med hjälp av både kvalitativ och kvantitativ metod. Författarna visar bland annat att utvärderingsverksamheten både är omfattande och regelbunden samt att utvärderingarna vid båda mätillfällena i högre grad handlar om kontroll och redovisning än om utveckling av stöd till de arbetssökande. Utvärderingarna har karaktären av att vara beskrivande avrapporteringar till regeringen rörande vilka insatser som genomförts och det finns en avsaknad av kritisk analys. Vidare framgår att de utvärderingar som innehåller ett brukarperspektiv är tämligen få vid båda mätillfällena om än något högre år 2015. Författarna konstaterar således att Arbetsförmedlingens omfattande utvärderingsverksamhet handlar om kontroll och inte utveckling.

Därför förespråkar de tillämpningen av en så kallad främjande utvärdering, vilket innebär ett fokus på just utveckling.

Tora Nord belyser i artikeln ”Paradigmskifte inom den svenska arbetslinjen – effekter för arbetsförmedlarnas yrkesutövning och yrkesroll”, en rad förändringar i yrkesutövandet bland anställda på Arbetsförmedlingen, som kan förstås som en ideologisk förskjutning inom ramen för den svenska arbetslinjen. Artikeln analyserar hur arbetsförmedlarna förhåller sig till dessa förändringar samt hur de hanterar dessa i sin yrkespraktik. Nord visar bland annat hur den ökade graden av detaljstyrning i yrkesutövande kan knytas till de ideologiska förskjutningar som skett och som inneburit att arbetslösheten som fenomen i allt större utsträckning ses som ett individproblem. Hon visar även hur nya organisationstrender (NPM) har ökat fokus på resultatmätningar vilket lett till ett starkt politiskt inflytande och till ett minskat handlingsutrymme för tjänstemännen.

Den 1 september 2013 infördes den aktivitetsrapport där arbetssökande som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen varje månad ska dokumentera vad de har gjort för att bryta sin arbetslöshet. Syftet med Sven Hellroths artikel ”Aktivitetsrapporten som källa till arbetslösas arbetsarbetsökande” är att redovisa vad aktivitetsrapporten kan berätta om de arbetslösas sökaktivitet samt antyda dess potential som underlag för arbetsmarknadspolitik. Redovisningen bygger på ifyllda aktivitetsrapporter från oktober och november 2014. Det handlar om totalt 105 471 rapporter. De aktiviteter som redovisas är söka jobb, göra intresseanmälan/lämna sitt cv, bli intervjuad, delta i någon rekryteringsträff eller annan aktivitet. Resultaten visar bland annat att den vanligaste enskilda aktiviteten är att söka jobb. Generellt sett har män rapporterat in fler sökta jobb än kvinnor. Delar man upp män och kvinnor i inrikes eller utrikes födda visar det sig att jobbsökande är vanligare bland inrikes födda kvinnor än män. Den kategori som sökt jobb i störst utsträckning är emellertid utrikes födda män. I samtliga kategorier ökar det genomsnittliga antalet sökta jobb ju högre utbildning de arbetssökande har. I artikeln redovisas även sökaktiviteterna för dem som befinner sig i något arbetsmarknadspolitiskt program respektive är öppet arbetslösa samt för olika åldersgrupper. Enligt författaren är aktivitetsrapportens styrka deras kontinuitet och fasta frågor, samtidigt som det är en brist att de arbetssökande inte behöver ange hur många timmar de lägger ner på att exempelvis söka arbete. Hans slutsats är att dock att aktivitetsrapporten, trots bristen, bör kunna användas i den offentliga arbetsmarknadsstatistiken då den ger värdefull kunskap om matchningen på den svenska arbetsmarknaden även om den främst är tänkt som ett sätt att kontrollera att de arbetslösa aktivt söker arbete.

Diskussionen om hur vi lever i ett alltmer komplext, osäkert, sårbart och riskfyllt samhälle har böljat fram och tillbaka sedan 80-talet. Just området risk och sårbarhet ur ett samhällsperspektiv behandlas i artikeln ”Krisberedskapspusslet

– meningsskapande strategier i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser”. Författaren Mathias Ericson åskådliggör hur det går till och vad som ligger till grund för samhällets risk- och sårbarhetsanalyser. Syftet med artikeln är att belysa avvägningar kring och villkoren för att sammanställa de risk- och sårbarhetsanalyser som har en central roll i utvecklingen av samhällets krisberedskap. Det empiriska materialet i Ericsons studie är insamlad med hjälp av en etnografisk metod omfattande intervjuer med och observationer av anställda inom kommuner, länsstyrelser och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Dessa har till uppgift att upprätta denna typ av analyser och rapporter som sedan ligger till grund för regeringens beslut om Sveriges krisberedskaps inriktning och budget. Genom intervjuer och observationer når Ericson en fördjupad förståelse för hur de personer som arbetar med dessa frågor förstår och hanterar både de och det institutionella sammanhang arbetet är en del av. Studien visar bland annat att de meningsskapande strategierna i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser till stor del handlar om att de iblandade personerna måste navigera i och hantera olika intressekonflikter och maktrelationer. Den visar också att arbetet och samarbetet med att få fram underlag till rapporten förefaller viktigare för beredskapen i dessa frågor än rapporten i sig då den kräver att mycket av den komplexa och ibland motsägelsefulla praktiken utelämnas.

I detta nummer recenserar också Eskil Wadensjö en doktorsavhandling i folkhälsovetenskap skriven av Hélio Manhica. Avhandlingen heter “Mental health, substance misuse and labour market participation in teenage refugees in Sweden – A longitudinal perspective”. Avhandlingen analyserar relationen mellan ohälsa och etablering på arbetsmarknaden hos unga flyktingar som kom till landet mellan 1989-2004.